

nalába került, amelyek a náci Németország zsidóellenes politikáját tekintették követendő példának. Darányi erről a következőket mondta:

Én azt hiszem, egészen *felesleges volna elméleti vitát folytatni* afelett, hogy helyes vagy nem helyes-e a zsidókérdésről beszélni. *Zsidókérdés van.* S ez egyike elintézetlen problémáinknak. Ha pedig elintézetlen, annak *csak tervszerű és törvényes rendezését tartom lehetségesnek.* A kérdés lényegét abban látom, hogy az ország határán belül élő zsidóság különleges diszpozíciójánál és helyzeténél fogva, de részben a magyar fajta közömbössége miatt is, *aránytalanul nagy szerepet játszik a gazdasági élet bizonyos ágazataiban.* Aránytalan az elhelyezkedés abból a szempontból is, hogy túlnyomó részben az ország városaiban, elsősorban a fővárosban él. A zsidóság aránytalanul nagy számban helyezkedett el azokban a foglalkozási ágakban, amelyekben a kereseti lehetőség könnyebb és kedvezőbb. A zsidóságnak a fővárosban való tömörülése pedig természetesen kifejezésre jutott ennek a városnak kulturális és gazdasági életében, és ez a megnyilvánulás a magyarság életökrekvésével nem mindig áll harmóniában.

Az ellentét, amely ebből az adott helyzetből kifejlődik, *akadályozza a nemzeti erők teljes összefogását, és állandó izgató momentum az ország közéletében.* A kérdés törvényes és tervszerű rendezésének tehát alapfeltétele, hogy *igazságos helyzetet teremtsünk.* Igazságos helyzetet, amely az *említett szociális aránytalanságokat helyrehozza vagy kiküszöböli, és a zsidóság befolyását a nemzeti élet kulturális és más területein illő mértékre csökkenti.*

Egy ilyen rendezés, amely az *ipar, kereskedelem és hitelélet területén, a gazdasági élet vállalkozásaiban a keresztény társadalmat az őt megillető előfeltételekhez tudja juttatni,* magának a zsidóságnak is érdekét szolgálja, mert *lényegesen enyhíteni alkalmas az antiszemitizmust és ezzel a szélsőséges, türelmetlen mozgalmak terjedését.* Ezekben kívántam érinteni a magyar közélet néhány aktuális kérdését, úgy hiszem azonban, kötelességem beszélni arról a pozícióról is, amelyet az ország európai viszonylatban és a világgazdaság mai helyzetében elfoglal.⁵

A jobboldali sajtó kitörő örömmel fogadta a győri programot. (Darányi javaslatai ezen a néven mentek át a köztudatba.) A program azonnali és teljes érvényre juttatásának igénye pár napon belül újabb lökést kapott azáltal, hogy az Anschluss következtében a náci Németország Magyarország közvetlen szomszédja lett. A kormány hivatalos szentesítését élvező zsidókérdés és javasolt megoldása egyszeriben nemzeti örületté változott. Ettől fogva olybá tűnt, mintha Magyarországnak egyéb társadalmi és gazdasági gondja-baja nem is lenne. Az uralkodó nagybirtokos arisztokrácia, amely az antiszemitizmus „civilizált” változatát üzte, nagy bajában váratlan áldásnak tekintette az új nemzeti örületet, mert azt remélte tőle, hogy eltereli a figyelmet a súlyos szociális problémákról és a földkérdésről. A lapok és rádióműsorok egyszeriben felfedezték, hogy a sajtóban, a művészeti életben, a szabadfoglalkozású-pályákon, az ipar, a bankvilág és a kereskedelem különböző területein milyen nagymértékben tengenek túl a zsidók, és ontották az idevágó statisztikákat.⁶ Ugyanezek az orgánumok